

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

דברים-שבת חזון

(חלק בט)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת דברים (שבת חזון), ב"ח מנ"א, ה'תשפ"ה (ב)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks
of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

דברים

שבת חזון

וחותם ההפטרה⁶ מיטן ענין הגאולה – „ואשיבה שופטִיךְ גו' ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה”;

אָזוי געפינט מען אויך אין פ' דברים, אַז הגם די פרשה אַנטהאַלט אין זיך „דברי תוכחות”⁷, רעדט זיך אָבער אין איר סיום וחותם⁸ וועגן דער כניסה פון אידן לארץ ישראל – „לא תיראום כי ה' אלקיכם הוא הנלחם לכם”.

און וויבאַלד אַז „הכל הולך אחר החיתום”⁹, איז מובן, אַז כאַטש דער תוכן פון דער הפטרה איז „פורענותא”¹⁰ – און פון די ג' דפורענותא איז די הפטרה פון חזון די אַרבעסטע פון זיי¹¹ – איז אָבער די נקודה עיקרית שבה (– דער סיום וחותם) דער ענין הגאולה: „ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה”.

און היות אַז אַ הפטרה קומט אַלס דער גמר וסיום פון דער סדרה אין תורה¹²

א. שוין גערעדט פיל מאָל, אַז אע”פּ וואָס פון פ' בראשית ביז שבעה עשר בתמוז „מפטרין מענין הפרשיות דומה בדומה ומשם ואילך לפי הזמן ולפי המאורע” (ווי עס שטייט אין טור²) –

אעפ”כ, וויבאַלד אַז אַלע ענינים פון תורה זיינען מדויק ביותר, איז פאַר-שטאַנדיק, אַז אויך די הפטרות וועלכע מ'האַט קובע געווען אין די שבתים פון י”ז תמוז ואילך „לפי הזמן כו” [די הפטרה פון „דברי ירמיה” בפרשת פינחס (אָדער מטות) וכו', „חזון” בפ' דברים³] – האָבן זיי אָבער אויך אַ שייכות צו די פרשיות וועלכע מ'לייענט אין די שבתים („מענין הפרשיות כו”), כאַטש אַז בעיקר זיינען זיי „לפי הזמן ולפי המאורע”⁴.

און דאָס איז מודגש ביותר אין שבת חזון. וואָרום דער שם פון דעם שבת ווערט אָנגערופן (במנהג ישראל, וואָס תורה היא) ע”ש ההפטרה – שבת חזון, איז דאָך מובן אַז דאָס איז דער תוכן פון דעם (גאַנצן) שבת.

ב. צווישן די ענינים מיט וועלכע די הפטרה „חזון ישעיה”⁵ איז „בדומה” צו דער פרשה (דברים) – איז:

די נבואה פון דער הפטרה „חזון ישעיה” באַשטייט אין מוסר-רייד צו די אידן, און פונדעסטוועגן איז דער סיום

(1) ראה לקו”ש ח”ט ע’ 61. וש”נ. ח”ח ע’ 342. ועוד.

(2) או”ח סתכ”ח (בשם הפסיקתא). ועד”ז בשו”ע שם ס”ח. תוד”ה ר”ח מגילה לא, ב. וראה רמב”ם הל’ תפלה פ”ג ה”ט.

(3) ועד”ז ה’ דנחמא.

(4) ראה בפרשיות לקו”ש ח”ט שם ובהערות שם.

(5) ישע”א, א ואילך.

(6) שם, כו”ז.

(7) ראה ספרי, ת”א, ת”י ופרש”י – ריש פרשתנו.

(8) ג, כב.

(9) ברכות יב, א.

(10) תוס’ מגילה שם, וטושו”ע שם – מפסיקתא. וברמב”ם שם „בדברי תוכחות”. אלא שלדעת הרמב”ם הוא סדר אחר ולא כבטושו”ע.

(11) ראה תוס’ שם בסיומו, בהטעם והפטרה דחזון הוא בשבת שלפני ת”ב – כי הוי ענין „אבילות”. וראה ראבי”ה סי’ תקצה „והפטרה דחזון ישעיה” נהגו לקרותה בניגון קינה וענין אבילות הוא” (ועיי”ש שלכן קוראין אותה דוקא בשבת שלפני ת”ב (ולא לאח”ז) „כיון דבחול לא אפשר לאפטורי מפטיר בשבת”).

(12) להעיר מפירוש לשון „הפטרה” – אנציקלופדי’ תלמודית בערכו (בתחלתו). וראה שם, דיש שקראו אותה בשם „אשלמתא”, כי היא ההשלמה של קריאה בתורה.

וי"ל דעם טעם פארוואס דוקא
בפרשתנו איז דאָס – ווייל אין דעם
ענין פון גלות וגאולה איז דאָס מודגש
באופן מיוחד, וכדלקמן.

ג. וועט מען דאָס פארשטיין בהקדם
וואָס עס שטייט אין ילקוט אין אָנהויב
ירמ'י¹⁷: „עלה ארי' במזל ארי' והחריב
את אריאל עלה ארי' זה נבוכדנאצר
דכתיב¹⁸ עלה ארי' מסבכו במזל ארי'
עד¹⁹ גלות ירושלים בחודש החמישי,
והחריב אריאל הוי'²⁰ אריאל אריאל קרית
חנה דוד, על מנת שיבא ארי' במזל ארי'
ויבנה אריאל, יבא ארי' זה הקב"ה דכתיב
בי'י²¹ ארי' שאג מי לא יירא, במזל ארי'
והפכתי²² אבלם לששון ויבנה אריאל
בונה²³ ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס”.

אַלע ענינים אין תורה זיינען דאָך
בדיוק, און זיכער אַז אין איר איז ניטאָ
קײן סתם מליצות ח"ו. וצריך להבין:
וואָס איז די הדגשה אין דעם וואָס
דער לשון „ארי” ווערט גענוצט און
סײַ בנוגע דעם חורבן („עלה ארי' במזל
ארי' והחריב את אריאל”), און סײַ בנוגע
דעם בנין („שיבא ארי' במזל ארי' ויבנה

– קומט ממילא אויס, אַז דער סיום
ו„סך הכל” פון דער סדרה איז – ענין
הגאולה.

ועפ”ז יומתק וואָס אין לקו”ת –
וואָס דער צמח צדק האָט אויסגעשטעלט
אינעם סדר פון מאמרים „על סדרי
פרשיות התורה כו”¹³ – איז אויף פרשת
דברים פאַראַן בלויז דער איינציקער
מאמר¹⁴ אויפן פסוק „ציון במשפט תפדה
ושב” בצדקה” (און ס’איז ניטאָ קיין
מאמר אויף אַ פסוק פון דער סדרה
גופא¹⁵) – וי”ל (בדרך אפשר) שהטעם
וויילע זהו תוכן פון דער סדרה.

און אע”פ אַז דער ענין [אַז די נקודה
עיקרית פון דער סדרה גיט זיך אַרויס
אין דער הפטרה, און – בסיום ההפטרה]
– איז שייך ביי אַלע סדרות, אעפ”כ
געפינט מען ניט עד”ז בשאר הפרשיות
אַז דער מאמר אין לקו”ת (אין אַ סדרה)
זאָל זיין נאָך אויף אַ פסוק פון דער
הפטרה¹⁶, און דערצו – סיום ההפטרה.

(13) מנוסח השער הדלקות אשר נערך ע”י כ”ק
אדמו”ר הצ”צ.

(14) על פסוק מהסדרה או הפטרה. וגם מאמר
השני שם – הוא בהמשך לד”ה ציון במשפט
תפדה.

(15) באוה”ת לאדמו”ר הצ”צ נמצאו כמה
מאמרים לפ’ דברים, ואולי יש בהם גם (חלקים)
מאדמו”ר הזקן. אבל ראה רשימת מאמרי אדה”ז
על סדר פסוקי התורה (בסו”ס מאמרי אדה”ז על
פרשיות התורה ח”ב ע’ א’מד) – שלא נמצאו ע”פ
דברים.

(16) אף שישנם מאמרים בסדרות שבאו על
פסוקים מההפטרה. ולהעיר שבתו”א פ’ בראשית
מתחיל במאמרי ד”ה השמים כסאי וד”ה כי כאשר
השמים החדשים – פסוקים מההפטרה (דשבת
ר”ח*). אבל (נוסף לזה שגם הם שייכים לתוכן
הסדרה, בראשית גו’ את השמים ואת הארץ) הרי

(*) דמאמרים אלו נאמרו בשבת ר”ח – ראה
בהוספות לס’ מאמרי אדה”ז – תקט”ה ח”ב (ע’
א’ק”ז).

לאח”ז – כמה מאמרים על פסוקי ועיני פ’
בראשית.

בפ’ תרומה הד”ה אינו מהפרשה, אבל תוכן
המאמר בענין זהסדרה – הכרובים, עיי”ש. וראה
בס”פ תרומה: כ”ק אדמו”ר נ”ע ביאור ענין
הכרובים.

בלקו”ת פ’ צו ופ’ שמיני אין ד”ה על פסוקים
זהסדרה אבל תוכן המאמרים שייכים להסדרה.

(17) רמז רנט. הובא ונתבאר באוה”ת נ”ך כרך
ב ע’ א’נו ואילך. ד”ה בונה ירושלים ה’ דש”פ
ואתחנן תרכ”ט (סה”מ תרכ”ט ע’ רעא).

(18) ירמ’ ד, ז.

(19) שם א, ג.

(20) ישע’ כט, א.

(21) עמוס ג, ח.

(22) ירמ’ לא, יב.

(23) תהלים קמו, ב.

לישראל²⁹, אַז דער אויבערשטער איז
מקיים כביכול די מצוות וואָס ער זאָגט
אַן אידן³⁰, איז ווי קומט עס³¹ אַז
דער אויבערשטער האָט דערלאָזט חרוב
מאַכן דעם ביהמ"ק, און נאָכמער: דאָס
איז געטאָן געוואָרן בשליחותו ית', ווי
עס שטייט אין נבואה³², "הנני שולח
ולקחתי גוי' ואל נבוכדראצר מלך בבל
עבדי גוי'³³!"

און אויב — ווייל אידן זיינען ניט
געווען ראוי צו האָבן דעם ביהמ"ק —
האָט דער אויבערשטער געקענט גונז
זיין דעם מקדש, ע"ד ווי מען געפינט
בנוגע דעם משכן אַז, "נגזז אוהל מועד
כו"³⁴, און נאָך מער: ביים מקדש גופא
איז דאָך, "טבעו בארץ שערי"³⁵; ועד"ז
זיינען כמה כלים נגזז געוואָרן³⁶.

ה. בנוגע דעם איסור פון בל תשחית
קען מען לכאורה ענטפערן ע"פ מאמר
רז"ל אויפן פסוק³⁷, "כלה ה' את חמתו",
אַז "שפך חמתו על העצים ועל האבנים
ולא שפך חמתו על ישראל" (און דער-
פאַר איז באַ אספין ניט, "בכי לאסף" נאָר
מחזור לאסף).

און דערפאַר איז דאָס ניט אַן ענין פון
בל תשחית, ווייל דער איסור איז נאָר
"כשעושה דרך השחתה וקלקול, אבל
ע"מ לתקן מותר לקלקל אם א"א לתקן
אלא ע"י קלקול זה"³⁸.

- (29) תהלים קמו, יט.
(30) שמור פ"ל, ט. ועד"ז — ירושלמי ר"ה פ"א
ה"ג. וראה ברכות ו, א (בנוגע תפלין). ועוד.
(31) ראה ב"ר פ"א, ה.
(32) ירמ' כה, ט ואילך. וראה שם ז, יד (ונעשיתי
לבית גוי); לבג, ג (הנני נותן גוי). ועוד.
(33) סוטה ט, סע"א.
(34) איכה ב, ט. איכ"ש (פ"ב, יג). במדבר
פט"ו, יג. זח"א ג, א. וראה סוטה שם ובפרש"י שם.
(35) יומא נב, ב. וש"נ.
(36) איכה ד, יא. איכ"ר שם.
(37) שו"ע אדה"ז שם סט"ו.

אריאל") עס האָט דאָך געקענט שטיין
„בא נבוכדנאצר בחודש החמישי כ' על
מנת שיבא הקב"ה כ' ויבנה ביהמ"ק"?

ד. איז דער ביאור בזה, אַז דערמיט
באוואָרנט דער מדרש אַ כללות'דיקע
שאלה בנוגע חורבן ביהמ"ק:

ס'איז אַ הלכה פסוקה²⁴: „כל המשבר
כלים וקורע בגדים והורס בנין כ' דרך
השחתה עובר בלא תשחית"²⁵. נאָך מער:
נוסף אויפן איסור פון בל תשחית, איז
בנוגע דעם ביהמ"ק דאָ דער איסור
פון „לא תעשון גוי'" — מען טאָר ניט
צעשטערן אַ חלק פון בית המקדש,
„הנותץ²⁶ אבן אחת מן המזבח או מכל
ההיכל או מבין האולם ולמזבח דרך
השחתה לוקה שנאמר²⁷ ונתצתם את
מזבחותם וגו' לא תעשון כן לה"א".
ועאכו"כ — דעם גאַנצן ביהמ"ק. און ווי
דער רמב"ם רעכנט אין מנין המצוות²⁸
„שלא לאבד בית המקדש או בתי כנסיות
או בתי מדרשות".

שטעלט זיך די שאלה^{28*}: וויבאלד
אַז „מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו

- (24) רמב"ם הל' מלכים פ"ו ה"י. שו"ע אדה"ז
חומ"מ הל' שמירת גוף ונפש ובל תשחית סעיף יד.
(25) ברמב"ם שם ממשיך „ואינו לוקה אלא . .
מדבריהם", וראה מל"מ שם ה"ח („א"ה כו")
דלדעת הרמב"ם — בכל דבר מלבד אילנות הוא
רק מדרבנן. אבל בשו"ע אדה"ז שם הלשון: „עובר
בבל"ת שנאמר לא תשחית גוי". וראה אנציקלופדי
תלמודית ערך בל תשחית בתחלתו המחלוקת בזה.
(26) לשון הרמב"ם הל' ביהמ"ב פ"א הי"ז. ובהל'
יסודות פ"ו ה"ז — „הסותר" ועוד שינויים. וראה
צפע"נ הל' יסודות שם. ועוד. ואכ"מ.

- (27) ראה יב, ג-ד.
(28) שריש ספר היד מל"ת סה. ועד"ז —
בסהמ"צ מל"ת סה. ובכותרת להל' יסודות מצוה
ח כתב: שלא לאבד דברים שנקרא שמו עליהם (כי
מקצר ביותר בהלשון). ואכ"מ.
(28*) בהבא לקמן העירני ח"א מט' נפש חיים
(לר"ח פאלאגי) מע' הבי"ת אות יד. וש"נ.

כדי לתקן ודאי שרי" – דארף אָבער דער „כדי לתקן" זיין אַ תיקון ובנין⁴⁵ בגוף הדבר⁴⁶. ובפרט לויטן פסק דין אין רמ"א⁴⁷ אפילו בנוגע לבית הכנסת, אַז „אסור לסתור דבר מבית הכנסת אלא אם כן עושה על מנת לבנות"; אויב אָבער ער טוט עס לצורך אחר, אפילו לצורך מצוה, איז דאָס אסור⁴⁸. דער איינציקער היתר איז נאָר ווען די סתירה איז ע"מ לבנות, און כדי לבנות במקומו⁴⁹.

וי"ל אַז דאָס איז די הוספה און דער דיוק אין ילקוט „עלה ארי" כו' והחריב את אריאל כו' על מנת שיבא ארי' כו'

(45) ולהעיר דגם במלאכת שבת לגבי סותר כתב הרמב"ם (הל' שבת פ"א הי"ח) „כל המקלקל ע"מ לתקן חייב כיצד הרי שסתר ע"מ לבנות במקומו" (ובשבת לא, ב). ועפ"י צ"ע אם הדין ברמב"ם שם פ"י (הני"ל בפנים) הקורע בחמתו כו' דנחשב כמתקן הוא גם במלאכת סותר, כמו שפירש במנ"ח מצוה לב במוסך השבת (מט, ד) ברמב"ם שם (פ"י ה"י) ד"ל"ד ע"מ לבנות אלא העיקר שלא יהי' דרך השחתה שהוא מקלקל". עיי"ש.

[והא דלא כתב הרמב"ם בפ"י (הט"ו) ע"מ לבנות במקומו – לפי שסמך על מ"ש לפניו בפ"א (ש"ת אבני נזר א"ח ח"א סק"ד ס"ה)].

וראה שו"ע אדה"ז א"ח סי' רעח ס"ב.ג. שו"ת הצ"צ א"ח ס"כ אות ג. שו"ת אבני נזר שם סרל"ג ס"ד ואילך. ועוד. ועצ"ע. ואכ"מ.

(46) ראה בארוכה שו"ת צ"צ שם. ושם בסוף אות ג, דגם להרמב"ם שלא אסר אלא דרך השחתה אם אין התיקון מתקן כל הקלקול חשוב זה השחתה. וראה שם בסוף התשובה: ואפ"ל גם הרמב"ם לא כתב דרך השחתה אלא לענין חיוב מלקות כו' אבל להתיר כשאינו דרך השחתה י"ל דבעינן שיהי' ע"מ לתקן כמ"ש המרדכי (דלקמן) הערה הבאה – שצ"ל ע"מ לבנות. וראה גם שו"ת תורת חסד א"ח סי' ד. שו"ת כללים מערכת המים כלל יב (כרך ב תיג, ב ואילך).

(47) שו"ע א"ח סו"ס קנב (מרדכי פ"ד דמגילה).

(48) וראה שו"ת צ"צ ותורת חסד שם.

(49) ראה ט"ז שם סקנ"א סק"ג ובפרמ"ג שם.

ע"ד ווי ס'איז דער דין בנוגע למלאכת שבת, אַז כל המקלקלין פטורין³⁸ (אויב „קרע בגדים או שרפן או שבר כלים דרך השחתה הרי זה פטור"³⁹) ואעפ"כ איז „הקורע בחמתו או על המת שהוא חייב לקרוע עליו חייב מפני שמיישב דעתו בדבר זה וינוח יצרו והואיל וחמתו שוככה בדבר זה הרי הוא כמתקן וחייב"⁴⁰; ועד"ז בעניננו: וויבאָלד אַז דער חורבן ביהמ"ק איז געווען באופן פון „כילה" . . חמתו" איז דאָס אַן ענין פון תיקון.

נאָך מער: דורך דעם וואָס „כילה" . . חמתו" איז „לא שפך חמתו על ישראל". קומט אויס, אַז בנוגע אידן איז דער חורבן אַן ענין פון מקלקל „ע"מ לתקן", וואָרום „א"א לתקן אלא ע"י קלקול זה", און ס'איז ניטאָ דערביי דער איסור פון כל תשחית⁴¹.

עס בלייבט אָבער ניט מובן בנוגע דעם איסור פון „לא תעשון כן": אעפ"פ אַז דער איסור פון „לא תעשון כן" איז (כדיוק לשון הרמב"ם⁴²) דוקא ווען דאָס איז „דרך השחתה"⁴³, און ווי דער כסף משנה⁴⁴ טייטשט אָפּ „שאם נותין

(38) רמב"ם הל' שבת פ"א הי"ז. משבת קה, ב. ובכ"מ.

(39) רמב"ם שם.

(40) רמב"ם שם פ"י ה"י. וראה שם פ"ח ה"ח.

(41) עדמ"ש במדות פ"א מ"ב „ורשות הי' לו לשרוף את כסותו", ואין כאן משום כל תשחית כו" (פי' הרא"ש שם). וראה לקו"ש חיי"ח ע' 465 ואילך הביאור בזה לדעת אדה"ז, אף שפסק שם (סו"ס יד) דאיסור כל תשחית הוא „אפילו כוונתו כדי להראות כעס וחמה להטיל אימה על בני ביתו שאינן נוהגין כשורה". עיי"ש.

(42) הל' יסוה"ת והל' ביהב"ח שם.

(43) וכלשונו בהל' מלכים שם (ועד"ז בשו"ע אדה"ז שם ט"ו) לגבי כל תשחית. ועד"ז בהל' שבת שם פ"א לגבי איסור שבת.

(44) הל' ביהב"ח שם.

ו. פון דעם קומט אַרויס אַן ענין נפלא בנוגע לחורבן הבית, בית ראשון ועאכר"כ בית שני:

דער בנין ביהמ"ק השלישי דורך דעם אויבערשטן – „יבא אר"י זה הקב"ה כו' במזל אר"י והפכתי אבלם לששון ויבנה אריאל", איז ניט אַ זאך וואָס וועט זיך ערשט אָנהויבן לעתיד לבא, נאָר התחלת בנינו האָט זיך אויפגעטאָן תיכף לחורבן הבית.

נאָך מער, דאָס איז דער גאַנצער תכלית פון חורבן הבית: דער אויבער-שטער האָט געוואָלט „מתקן"⁵⁴ זיין דעם בית המקדש⁵⁵, אַז ער זאָל ניט זיין ווי עס איז געווען פריער, אַ „בניינא דבר נש"⁵⁶ וואָס האָט ניט קיין קיום⁵⁷, נאָר עס זאָל זיין „בניינא . . דקב"ה"⁵⁸, אַ בנין נצחי – און דעריבער איז געווען

ויבנה אריאל": להדגיש אַז די מטרה פון חורבן הבית איז געווען (ניט צוליב דעם חורבן עצמו, נאָר) צוליב אַן ענין נוסף, און „על מנת שיבא אר"י כו' ויבנה אריאל" – „ע"מ לבנות", ובמילא איז מובן אַז דאָ איז ניטאָ דער איסור פון ניתוח הבית, חורבן ביהמ"ק, נאָר פאַר-קערט⁵⁹: „ההיא נתיצה בנין מקרי"⁶⁰ – דער חורבן וניתוח גופא, איז (שמו) ענינו – בנין.

און מהאי טעמא איז דער ילקוט כופל וחוזר דעם זעלבן נאָמען „עלה אר"י במזל אר"י והחריב את אריאל כו' על מנת שיבא אר"י במזל אר"י ויבנה אריאל" – ווייל דאָס איז מסביר ומדגיש, אַז דער תוכן פנימי פון דעם חורבן – די נתיצה – איז „בנין (מקרי)"; ביז אַז דער ענין וגורם החורבן, האָט דעם זעלבן שם (וואָס „שמו אשר יקראו לו בלשון הקודש" ווייזט אויף'ן תוכן הדבר)⁶¹ ווי דער וואָס טוט אויף דעם בנין ביהמ"ק כפשוטו – „יבא אר"י במזל אר"י ויבנה אריאל"⁶².

(54) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרע"ח ס"ב, ב' ידיעות (לגבי שבת) בסותר ע"מ לבנות – אם צריך שיהא בנין האחרון יותר טוב מן הראשון או לא. וראה שו"ת צ"ח ש"י שער המילואים – חידושים על מס' שבת (בהוצאת קה"ת תשכ"ד – ט, סע"ב). אבל גם להדיעה שלענין איסור שבת א"צ שיהא הבנין יותר טוב מן הראשון לאחשבו כסותר ע"מ לבנות, הרי לענין ניתוח אבני היכל כו' – בכדי שהסתירה תהי' נחשבת כבנין הוא דוקא בסותר ע"מ לבנות במקומו בנין טוב ויפה מהראשון, וכנ"ל (הערה 50) בעצת כבא בן בוטא להורדוס. וכמפורש בשו"ת משאת בנימין (שהובא בשו"ת צ"צ שבעה ערה 51).

(55) כי אף ש„עלה אר"י מסבכו כו"מ מדובר בבית ראשון שהחריב בנבוכדנאצר, הרי על בית השני (אף שחסרו בו ה' דברים – יומא כא, ב) נאמר (חגי ב, ט. ב"ב ג, סע"א ואילך) גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון. ויומתק ע"פ זח"ג שבעה ערה הבאה (ועד"ז הוא ברא"ע חגי שם – בפ"ה ה'ב'). (56) זח"ג רכא, א. וראה גם שם ח"א כח, א.

(57) ולהעיר שגם האופן ד„גדול יותר" דבית שני הוא „בבנין" או „בשנים" (כ"ב שם), היינו שהי' לו קיום יותר. וראה באירכה לקו"ש ח"ט (ע' 278 ובהערות שם; ע' 62; ע' 678), שהוא גדלות גם באיכות וברוחניות.

(50) ראה תשב"ץ ח"א ס"ב (הובא בשו"ת תורת חסד שם אות ד) שמביא ראי' שמותר לסתור היכל כולו בשביל לבנות, דבבא בן בוטא השיא עצה (ב"ב ד, א. וכו"ל בתשב"ץ שם) להורדוס „למסתר" להיכל ולמבניו. ואם נאמר שמהו הוא מקור דברי הרמב"ם (בהל' יסודות והל' ביהב"ח) למ"ש „דרך השחתה" – מובן, דפירוש „דרך השחתה" הוא בכל גווני דאינו ע"מ לבנות במקומו בנין (חדש וי"פה יותר. וראה לקמן הערה 54. (51) ל' המרכיב במגילה פ"ד סתתכ"ו, ומקשרו עם הדין דנתיצת ביהמ"ק (הובא בב"י לטאור"ח שם סקניא ד"ה כתב המרדכי. שו"ת צ"צ שם ס"א ד"ה ויש לחקור).

(52) שער היחוד והאמונה ספ"א.

(53) ע"פ כ"ז יומתק (בפנימיות הענינים) זה שמדרש הנ"ל הוא בילקוט יומי' שבוה מודגש יותר הנ"ל, כי „ירמי כולי' חורבנא . . וישעי' כולי' נחמתא" (ב"ב יד, ב. יל"ש ירמי' שם בתחלתו – רמז רנה).

בה⁶³,

נאָר יותר מזה – דער חורבן הבית
און די גאולה ובנין ביהמ"ק זיינען ניט
בהפסק זמן, בהפסק רגע ביניהם – נאָר
תיכף ממש לחורבן איז געווען בעולם
הזה למטה בארץ ישראל עצמה – די
התחלת הגאולה, נולד מושיען.

בגלוי הערט זיך אָן ביי אידן דער
ענין החורבן, ובמילא – הלכות ט' באב
וכו' – אָבער ענינם (פון תעניות און ט"ב
בפרט) – איז דאָך בריינגען צו תשובה,
ובלשון הרמב"ם ריש הל' תעניות: ודבר
זה מדרכי התשובה הוא⁶⁴. כדי אָז די
גאולה ובנין המקדש זאָל קומען דורך
תשובה ועבודת ישראל בפועל.

ח. אָט דער ענין (אָז התחלת תיקון
ובנין הבית פאָנגט זיך אָן תיכף ממש
לחורבן, וואָרום דאָס איז דער גאַנצער
תכלית פון דעם חורבן, צוליב דעם תיקון
הבית) –

געפינט מען מפורש גלייך ביי דעם
ערשטן גלות, גלות מצרים, אָז גלייך
– תיכף ממש – נאָך דער גזירה אויפן
גלות, „ועבדום וענו אותם“⁶⁵, האָט דער
אויבערשטער אָנגעזאָגט אברהם אבינו
„ואחרי כן יצאו ברכוש גדול“⁶⁶. וכידוע
דער ביאור בזה⁶⁷, אָז דער גאַנצער ענין
פון גלות מצרים איז געווען צוליב דער
עלי' (דעם „רכוש גדול“) פון אידן, און
מקבל זיין די תורה (נאָר די אידן זייענ-
דיק אין גלות ושעבוד מצרים האָבן דאָס

דער חורבן פון די בתי מקדשות, בית
ראשון ובית שני, ע"מ לתקן ולבנות א'
מתוקנ'דיקן ביהמ"ק, ביהמ"ק השלישי
וואָס איז בנינא דקוב"ה. קומט אויס, אָז
דער חורבן פון די בתי מקדשות איז גאָר
א גדר פון „בנין“, ניט חורבן וסתירה.

ז. עפ"ז יש לבאר בעומק יותר דעם
סיפור אין מדרש⁶⁸, אָז ווען אָן ערבי
(בשעת חורבן הבית) האָט געהערט ווי
„צעקה פרתו“⁶⁹ פון א אידן האָט ער אים
געזאָגט אָז דער ביהמ"ק איז איצט חרוב
געוואָרן; און תיכף ממש לאח"ז ווען
„הפרה צועקת פעם אחרת“⁶⁹ – האָט
ער אים געזאָגט אָז „נולד מושיעיהם
וגואלן של ישראל“⁶⁹ –

די"ל, אָז בפנימיות הענין ווערט דער-
מיט געמיינט ניט נאָר אָז דעמאָלט איז
געבאָרן געוואָרן משיח, והיינו אָז פון
דעם רגע נאָכ'ן חורבן איז ער גרייט
אויסצולייזן די אידן, אָז מיט דעם חורבן
איז אויך געקומען די הכנה, התחלת
ואפשרות הגאולה

(וכמובן ההכרח ע"ז בפשטות: ווי-
באלד אָז ווען אידן טוען תשובה איז
„מיד הן נגאלין“⁶⁰, און אני ישנה
בגלותא אָבער ולבי ער להקב"ה וכו')⁶¹,
מוז משיח זיין גרייט גלייך אין דער
רגע שלאחרי החורבן, כדי ס'זאָל קענען
זיין די גאולה – „מיד“⁶² כשעושין תשר-

(58) איכ"ר פ"א, נא.

(59) לשון המתנת כוונה שם.

(60) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(61) זח"ג צה, א. וראה שהש"ר עה"פ (שה"ש ב,
ה) אני ישנה גר.

(62) ואף שאומר „דא'תיליד פריקוהו דיהודאי“
(ואיך שייך שיהי' מוכן תיכף לגאול את ישראל)
– הרי מצינו דוגמתו קודם המבול דביום שנולד
עזר לאמו (ב"ר פל"ו, א. ויק"ר פ"ה, א.) וצ"ע
ובירור ב„נבואת הילד“ (נדפס בסו"ס נגיד ומצוה
ועוד. וראה סה"ד ד"א רמה).

(63) ראה שיחת חגה"ש תשד"מ שבעת החורבן
הי' זמן המוכשר ומסוגל ביותר לתשובה כאשר
בני"ר ראו חורבן הבית כו'.

(64) ושם רפ"ה שקאי בהד' צומות – כולל ת"ב:
ישראל מתענים כו' כדי לעורר הלבבות ולפתוח
דרכי התשובה.

(65) לך טו, יג.

(66) שם, יד.

(67) ראה לקו"ש חכ"א ע' 15 ואילך. וש"נ.

רבינ'ן⁷³ „תכלית השלימות הזה של ימות המשיח ותחיית המתים שהוא גילוי אור א"ס ב"ה בעוה"ז הגשמי תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות". און ווי-באלד אַז די גילויים ועניני הגאולה קומען דורך „מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות", איז מובן, אַז די גילויים וענינים זיינען מן המוכן, זיינען „דאָ" אין מעשינו ועבודתנו⁷⁴.

בעיני בשר זעט מען דאָס ניט, אָבער צדיקים ונשיאי ישראל וואָס האָבן ליכ-טיקע אויגן זען זיי אין דעם גלות גופא (סיי אין דער ירידה וחושך הגלות און סיי אין מעשינו ועבודתנו) דעם ענין הגאולה שבזה.

ט. ע"פ הנ"ל יש לבאר אַ דבר תמוה בנוגע ענין הקצין.

די גמרא⁷⁵ זאָגט: „תיפח עצמן של מחשבי קיצין". און דער רמב"ם ברענגט דאָס בספרו (וואָס איז „הלכות הלכות") בסופו⁷⁶: „וכן לא יחשב הקצין אמרו חכמים תפח רוחם של מחשבי הקצים".

לפועל געפינט מען אָבער אַ ריבוי קצין — נוסף אויף חז"ל אין גמרא, אויך פון גדולי ישראל שלאחר זמן הש"ס בכל הדורות⁷⁷, ונוסף על כ"ז — דער רמב"ם אַליין שרייבט אַ קץ באגרת תימן⁷⁸ שלו; ועד"ז בהדורות שלאח"ז, וידוע דער קץ

ניט געפילט, דערפאַר האָבן זיי געוואָלט אַרויסגיין פון גלות וואָס פריער און מוותר זיין אויפן רכוש גדול⁶⁸).

[ויש לומר אַז דאָס איז דער פירוש הפנימי אין דעם וואָס שבט לוי לא נשתעבדו⁶⁹: מצד דעם וואָס באַ זיי איז אַלעמאַל געווען דער לימוד התורה ועמדו במצות אבות⁷⁰, האָבן זיי גע-וואוסט און ביי זיי האָט זיך אָנגעהערט אין מצרים אַז דער גלות ושעבוד גופא ברענגט דעם זיכור ועלי, דעם רכוש גדול — ובמילא האָט זיך באַ זיי ניט געפילט שטענדיג].

ועד"ז — וויבאלד כל המלכיות (הגליות) נקראות ע"ש מצרים⁷¹ איז דאָס בנוגע אַלע גליות, ובפרט גלות זה האחרון: בגלוי ובהרגש פאָנגט זיך אַז די גאולה בהפסק זמן לאחר החורבן (התחלת הגלות), אָבער בפנימיות, וויבאלד דער גאַנצער ענין הגלות איז צוליב דער עלי' דהגאולה (דער רכוש גדול וואָס מען נעמט אַרויס פון גלות), איז שוין די ערשטע רגע נאָך רגע הגלות — בלתי נפרד רגע פון הגאולה⁷².

וכנ"ל — איז דאָס ניט נאָר אינעם ענין החורבן והגלות ווי דאָס איז מצד למעלה, מצד דעם אויבערשטן, נאָר אויך אין דער עבודה פון אידן. ביז — צעקה פרתו אפילו אַ בהמה, דאָ למטה,

ויתרה מזו בלשון פון דעם אַלטן

(73) תניא רפ"ז.

(74) ראה לקו"ש חכ"א ע' 18 ואילך. חכ"ב ס"ע

75 ואילך.

(76) סנהדרין צז, ב.

(77) הל' מלכים פ"ב סה"ב.

(78) כמה מהם הובאו ונסמנו בהערות הרב מרגליות לשר"ת מן השמים (ירושלים תשי"ז) לסי' עב.

(79) פרק ג' קרוב לסופו. וראה לקמן בפנים והערה 88.

(68) ברכות ט, ריש ע"ב.

(69) פרש"י שמות ה, ד. וראה שמו"ר פ"ה, טז.

תנחומא ואראו.

(70) ראה רמב"ם הל' ע"ז ספ"א.

(71) ב"ר פט"ז, ד.

(72) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 72 ואילך, בביאור

הסיום דמס' מכות: ר' עקיבא משחק כו'.

האָבן די גדולי ישראל זיי צונויפגע-
זאַמלט און צוגעצויגן אַ „המון העם על
דרך חשבון הקצים“ און דערמיט געש-
טאַרקט זיי באמונתם און מעורר געווען
ביי זיי די תקוה צו דער גאולה⁸⁵ דורך⁸⁶
מודיע זיין אַז די גאולה איז קרובה ממש
לבוא, אע״פּ וואָס לולא זאת „התורה
אסרה זה“⁸⁷,

ע״פּ הנ״ל י״ל בדרך אפשר – וויבאַלד
אַז צדיקים זעען בכל זמן משך הגלות
ווי די עבודה בכל יום ורגע פון גלות
איז כולל אין זיך און בריינגט עניני
הגאולה, און נאָך יעדער טאָג וכו׳ אין
גלות זעען זיי די הוספה בהגילויים
ועליות פון דער גאולה (רכוש גדול), ביז
אַז די הוספות קלייבן זיך צוזאַמען און
עס קומט אַ מצב פון שליחות בההוספה
– האָבן זיי מגלה געווען זמן השלימות
– שנת הקץ, אַז מ׳האַלט אין דערגרייכן
און צוקומען צו די שלימות פון דער
הוספה, פון דעם העכערען גילוי –
ובמילא דאַרף די עבודה פון בנ״י אין
דעם זמן צווישן דעם מגלה זיין דעם קץ
און דעם יום הקץ – זיין בהתאם לשלי-
מות הגילוי הזה, אַז דאָס זאָל קומען
ע״י עבודתם בפועל,

גילוי הקץ, חשבון הקץ ע״י הרמב״ם
וכו׳ אדמו״ר הזקן איז אַ התעוררות
להוספה נאָך מער אין דער עבודת
התוהמ״צ זיי זאָלן זיין בהתאם לזה,
ונתינת כח ע״ז.

(85) בשאר התרגומים בשינוי (גם בתוכן) קצת.
(86) ומסיים „ואין לטעון עליו על שטעה
בחשבוניותיו“ ועד״ז בתרגום אבן תיבון. ובאבן
חסדאי „ואין הכוזה הקצים אשר עשה תפיסה
עליו“ ועד״ז בתרגום קאפח.
(87) כ״כ הרמב״ם בנוגע להרס״ג „אע״פּ שהי׳
יודע שהתורה אסרה זה“ ובתרגום קאפח
„שהתורה הזהירה על כך“ וכיו״ב בשאר
התרגומים.

פון דעם אַלטן רבי׳ן אין דעם מאמר
הידוע⁷⁹, וואת האלף ושבע מאות⁸⁰.

בפשטות לערנט מען אַז מיט „תיפח
עצמן של מחשבי קיצין“ ווערט גע-
מיינט⁸¹ (ווי די גמרא איז ממשיך) „שהיו
אומרים כיון שהגיע עת הקץ ולא בא
שוב אינו בא“. און ווי דער רמב״ם איז
מסביר (באגרת תימן) אַז דאָס ברענגט
אַ כשלון ותקלה לעם, ווייל „שמא יטעו
בראותם שבאו הקצים ולא בא“⁸², וועט
דאָס גורם זיין העדר האמונה אין ביאת
המשית, „לפיכך התפללו עליהם חכמים
שתפח דעתם וישחת חשבונם“⁸³.

משא״כ דאָס וואָס די גדולי ישראל
האָבן מגלה געווען קצים איז עס געווען,
אדרבה, צוליבן תכלית הכי נעלה (ווי
דער רמב״ם איז ממליץ אויפֿן רס״ג⁸⁴
בנוגע די קצים וואָס ער האָט מודיע
געווען) היות אַז דאָס זיינען געווען
זמנים ווען אידן זיינען געווען בשפל
המצב, „בעלי סברות רבות נשחתות“,

(79) ראה ס' השיחות תורת שלום ע' 237
(ובסה״מ פר״ת ע' שית). המאמר נדפס במאמרי
אדה״ו – פּרשיות ח״א ע' טיט ואילך. וראה שם
ע' תכג. וראה אוה״ת להצ״צ נ״ך ע' קפג.
(80) ראה דברי כ״ק אדנ״ע בנוגע שנת תרס״ו
(שיחת כ״ק מו״ח אדמו״ר – בהוספות לסה״מ
תרס״ו בסופו – קה״ת, תנש״א, ע' תרפח).
(81) ראה פרש״י סנהדרין שם ד״ה ויפח הקץ:
תיפח נפשו של מחשב הקץ שלא הי׳ לו לכוח
ולומר כיון שהגיע וכו׳. והיינו, דמפרש ההמשך
בגמ׳ „שהיו אומרים כו׳“ – אמחשבי קצים עצמם.
והוא דלא כפירוש הרמב״ם דלקמן בפנים, ושא״כ
העם יטעו בזה.

(82) כ״ה בתרגום דאגרת תימן דר' נחום המעריבי
(וכן להלן). ובשאר התרגומים בכמה שינויים.
(83) „שיכזיב השם מחשבתם ויפסיד הנהגתם“
(תרגום אבן חסדאי) „להכשילם ולהפסיד
הנהגתם“ (אבן תיבון), ובשלתם הוא בלשון
תפלה. ובתרגום קאפח „ולפיכך קָללוּם שיכזיב ה׳
את הברור שלהם ויקלקל מעצותיהם“.
(84) באגרת תימן שם.

שוב נבג"ם" אַז "שבת חזון" איז מלשון מחזקה, אַז אין דעם שבת באַווייזט מען „לכאור"א המקדש דלעתידי"90.

ולפי הנ"ל איז מובן, אַז דאָס זיינען ניט קיין פירושים הפכיים, נאָר אדרבה, זיי האָבן אַ שייכות צווישן זיך; און נאָכמער – זיי זיינען בהמשך תיכף ממש זל"ז: אין דעם חורבן ביהמ"ק, ביז צו דער מדריגה הכי תחתונה ווי דאָס איז בשבת חזון וואָס איז שבת שלפני (ושייך עצמו – ומתחיל מהרגע הא' שנקרא שבת חזון) דעם בנין המקדש דלעתידי.

און דאָס איז פועל אויפן אידן, אַז ער זאָל ניט נתפעל ווערן פון אַלע שווערי-קייטן פון דעם חושך הגלות, ובדרך ממילא – איז זיין עבודה, „מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות", אין נאָך אין אַ העכערן אופן,

וואָס דאָס ברענגט דעם ביהמ"ק השלישי, וואָס איז „בנוי ומשוכלל למעלה"92, זאָל זיין „חזון" כפשוטו, מ'זאָל אים זען דאָ למטה מעשרה טפחים, ווייל: יבא ארי' במזל ארי' ויבנה אריאל בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס, במהרה בימינו ובחודש זה – מזל ארי' – ממש.

(משיחת ש"פ דברים תשנ"ו)

90 ראה בארוכה שיחה שלאח"ז. לקו"ש ח"ט ע' 24 ואילך.

91 וראה לעיל הערה 11.

92 רש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ובכ"מ. וראה לקו"ש ח"ח ע' 418. וש"נ.

ובמילא נוסף אַז עס איז פשוט אַז ניט וועגן דעם רעדט דער איסור פון „חישוב קצים" – וואָס כנ"ל דער רמב"ם בריינגט עס להלכה –

איז צדיקים גדולים וואָס זיי זענען88 די עלי' גדולה ורכוש גדול וואָס אידן האָבן שוין דערגרייכט בזמן זה,

וואָס דאָס בריינגט זיי צו מפליא זיין ביותר בשבחן פון אידן ובאהבת ישראל ובזכותן פון אידן, אַלע אידן –

איז אדרבה, זיי דאַרפן דאָס מגלה זיין, אַלס אַ התעוררות לתוספת בעבודת השם ונתינת כח ע"ז, בכדי אידן זאָלן נאָכמער מוסיף זיין בעבודתם בהתאם לזה, כנ"ל.

י"ד. ע"פ זה יומתק בהענין פון שם השבת – „שבת חזון":

כפשוטו איז דאָס ע"ש התחלת ההפטורה „חזון ישעי'", וואָס בגלוי איז „אשר חזה על יהודה וירושלים גו'" די ענינים בלתי רצויים – (ג') דפורענותא לאידך, איז ידוע וואָס ר' הלל פאַרי-טשער ברענגט89 „בשם הרב מבאָרדיט-

88 ועפ"ז מתורץ בפשטות מה שלאחרי שהרמב"ם האריך לבטל וכו' הדרך של מחשבי קצים (ומסיים „אבל אמתת העת על בור' אינה מודעת", ממשיך ומודיע קץ שהוא קבל, ואשר „זהו יותר אמתי מכל חשבון שנאמר בשום קץ", ע"ש,

אלא לפי שאי"ז בכלל בגדר מחשבי קצים, כיון שנתגלה אליו המצב והקץ,

ולכן מאריך ומדגיש לפני שמודיע הקץ „אבל יש אצלנו קבלה גדולה ונפלאה קבלתי אותה מאבי שקבל מאביו ומאבי אביו והוא קבל מאביו כו".

ולהעיר מלקו"ש ח"ב ע' 234.

89 נעתק באוה"ת לנ"ך ח"ב ע' אצו.

